

RAPORTUL PRIVIND ACTIVITATEA ACADEMIEI DE ȘTIINȚE A MOLDOVEI ÎN ANUL 2022 (sinteză)

Dr. hab. **Liliana CONDRATICOVA**

Secretar științific general *a.i.* al AȘM

Argument. În conformitate cu prevederile art. 64 lit. l) al Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat) și cu pct. 7 din Statutul Academiei de Științe a Moldovei, aprobat de Adunarea Generală a AȘM prin Hotărârea nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările și completările ulterioare), în cadrul Sesiunii a XII-a a Adunării Generale a AȘM din 6 septembrie 2023 a fost audiat *Raportul privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2022*¹ [1], prezentat de dr. hab. Liliana Condraticova, secretar științific general interimar al AȘM [2]. Sinteză de față prezintă un sumar al activității AȘM în anul 2022 conform atribuțiilor de bază stipulate în Codul cu privire la știință și inovare și în Statutul Academiei de Științe a Moldovei, precum și o retrospectivă de ansamblu asupra activității AȘM în perioada 2019–2022 pentru a putea pune în evidență anumite aspecte și realizări cuantificabile.

Activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2022 a fost marcată de câteva momente cheie. Dintre cele pozitive, care au avut un impact deosebit asupra Republicii Moldova și a domeniului de cercetare-inovare consemnăm declararea anului 2022 drept Anul Internațional al Științelor Fundamentale pentru Dezvoltare Durabilă [3, pp. 7-9].

Obținerea de către Republica Moldova, la 23 iunie 2022, a statutului de țară-candidat pentru aderare la Uniunea Europeană, a fost salutăată și susținută de Academia de Științe a Moldovei și de întreaga comunitatea științifică, activitățile academice fiind concentrate pe segmentul internaționalizării științei și integrării în

spațiul european de cercetare. Astfel, integrarea europeană a devenit „un autentic proiect de Țară pentru Republica Moldova” [4, p. 7].

Printre factorii nefavorabili vom menționa consecințele pandemiei de COVID-19, declanșate în martie 2020. Datele statistice pentru 2022 și anii precedenți, reflectate în *Raportul asupra stării științei* vorbesc despre subfinanțarea cercetării, exodul creierelor din cercetare și din educație al tinerilor și al seniorilor experimentați. Activitatea de cercetare în 2022 a fost periclitată la 24 februarie 2022, de războiul agresiv al Rusiei purtat în Ucraina, comunitatea academică condamnăm războiul și venind în sprijinul poporului ucrainean care luptă pentru independența și suveranitatea sa [5].

Un loc aparte rezervăm consecințelor reformelor în domeniul cercetării-inovării, inițiate în 2017, care odată cu modificarea Codului cu privire la știință și inovare din 2004, au dus la elaborarea și aprobarea Hotărârii Guvernului nr. 485 din 13 iulie 2022 cu privire la reorganizarea prin fuziune (absorbție) a unor instituții din domeniile educației, cercetării și inovării și modificarea unor hotărâri ale Guvernului [6].

Cadrul legal. AȘM își desfășoară activitatea în conformitate cu Constituția Republicii Moldova, Codul cu privire la știință și inovare nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat), Statutul Academiei de Științe aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a AȘM nr. 1/II din 24 ianuarie 2019 (cu modificările ulterioare). În activitatea sa, AȘM îndeplinește următoarele atribuții: a) Are rol principal la stabilirea priorităților în domeniul cercetării fundamentale și aplicative; b) Evaluează calitatea, valoarea teoretică și aplicativă a rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectelor naționale și internaționale; c) Elaborează raportul asupra stării științei cu reflectarea politicilor elaborate și modului de implementare a acestora la nivel național; d) Elaborează previziuni privind dezvoltarea domeniilor cercetării și inovării; e) Organizează evenimente științifice naționale și internaționale; stimulează creația științifică și culturală; mediatizează rezultatele cercetării și dezvoltării.

Subliniem că realizarea atribuțiilor AȘM în 2022, precum și în anii precedenți, a fost posibilă grație im-

¹ În legătură cu expirarea mandatelor celor 45 de cercetători științifici aleși în calitate de membri ai secțiilor de științe ale AȘM în conformitate cu Hotărârea Guvernului nr. 896 din 12.09.2018 pentru aprobarea Regulamentului privind alegerea cercetătorilor științifici în calitate de membri ai secțiilor de științe ale Academiei de Științe a Moldovei, convocarea Adunării Generale a AȘM pentru audierea Raportului privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2022 nu a fost posibilă. Finalizarea procesului de alegere a 45 de cercetători a permis convocarea sesiunii a XII-a a Adunării Generale a AȘM privind audierea Raportului de activitate a AȘM în anul 2022.

plicării active a membrilor titulari și a membrilor corespondenți ai AȘM, precum și a celor 45 de cercetători aleși în calitate de membri ai secțiilor de științe ale AȘM pe durata a patru ani (2019–2022).

AȘM – consultant strategic al Guvernului. În conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare din 2004 (republicat) Academia de Științe exercită rolul de consultant strategic al Guvernului, supunând procesului de avizare proiectele de acte legislative ce se referă la domeniile cercetării și inovării. În anul 2022 au fost elaborate/redactate: propunerea de modificare și completare suplimentară a proiectului pentru modificarea Codului cu privire la știință și inovare nr. 259 din 15 iulie 2004 (republicat); proiectul de lege pentru completarea art. 106 privind indemnizația viageră doctorilor în științe și doctorilor habilitați; Regulamentul cu privire la alegerea membrilor titulari, membrilor corespondenți și membrilor de onoare ai AȘM în noua redacție. La solicitarea ministerelor, au fost avizate proiectul Regulamentului privind selectarea arbuștilor, replantare, extinderea vegetației spațiilor verzi (modificarea Hotărârii Guvernului nr. 27 din 19.01.2004); proiectul Hotărârii Guvernului „Pentru aprobarea cerințelor privind echivalența controalelor selecțiilor conservative, comercializarea soiurilor și varietăților primitive și agricole, adaptate la condițiile locale și a soiurilor de legume care sunt amenințate de eroziune genetică”; proiectul de lege privind fondarea Parcului Național „Nistru de Jos”, modificarea Legii nr. 1538/98 privind fondul ariilor naturale protejate de stat; proiectul de lege pentru modificarea unor acte normative (Lege privind evaluarea impactului asupra mediului nr. 86/29.05.2014, Lege privind evaluarea strategică de mediu nr. 11/02.03.2017, Lege privind expertiza ecologică nr. 851/29.05.96); proiectul Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Regulamentului privind organizarea și funcționarea Consiliului Ihtio-

logic; Proiectul Hotărârii Guvernului pentru modificarea Regulamentului cu privire la selectarea, editarea și achiziția cărții naționale (anexa nr. 1 la Hotărârea Guvernului cu privire la aprobarea unor acte normative pentru implementarea Legii nr. 939/2000 privind activitatea editorială); modificarea Hotărârii Guvernului nr. 1433/2010 Comisia pentru delimitarea obiectelor patrimoniului cultural „Cricova”; proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la recensământul populației și al locuințelor 2024; proiectul Hotărârii Guvernului pentru aprobarea Strategiei de dezvoltare a sistemului statistic național 2022–2030; a fost examinată Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2030”, precum și Agenda de Dezvoltare Durabilă 2030, propuse pentru consultare și dezbateră publică; proiectul Hotărârii Guvernului cu privire la Metodologia de aprobare a conducătorilor de doctorat; proiectul Hotărârii Guvernului Programul Național pentru neproliferarea armelor de distrugere în masă ș.a.

Atribuția AȘM – organizarea audierilor publice pe probleme de interes național. Audierile publice sunt organizate de către Secțiile de științe ale AȘM în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259 din 15 iulie 2004 (republicat), importanța acestora fiind consemnată de mai multe ori [7, pp. 9-24]. În anul 2022, audierile publice ale rezultatelor proiectelor științifice de cercetare au avut loc în conformitate cu Instrucțiunea cu privire la audierea publică a rezultatelor din cadrul proiectelor de cercetare și inovare, aprobată de ANCD în coordonare cu AȘM (prin Ordinul nr. 105 din 7 decembrie 2020), precum și cu criteriile de evaluare a rapoartelor științifice privind implementarea proiectelor de cercetare. Rezumatele rapoartelor, conform Instrucțiunii, precum și avizele consultative ale Secțiilor de științe, au fost publicate pe pagina web a AȘM. Pentru directorii de proiecte a fost actualizat

Date statistice generale privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în perioada 2019–2022	
activitate/acțiune	nr
Adunarea generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM	Total 4: 28 mai 2021; 8 iunie 2022; 1 iulie 2022; 26 octombrie 2022
Adunarea generală a AȘM	Total 10: 24 ianuarie 2019; 9 aprilie 2019; 23 aprilie 2019; 12 iulie 2019; 30 iunie 2020; 16 februarie 2021; 18 martie 2021; 14 mai 2021; 28 martie 2022; 12 mai 2022
audieri publice ale rapoartelor științifice: instituționale (fundamentale, aplicative); „Program de stat”, tineri cercetători, bi- și multilaterale etc.	- 328 de proiecte în anul 2019, - 475 de proiecte în anul 2020, - 210 de proiecte în anul 2021, - 200 de proiecte în anul 2022, Total: 1213 de proiecte științifice, care au stat la baza Rapoartelor anuale asupra stării științei

modelul de prezentare a rezultatelor obținute, iar pentru experți – Fișa de evaluare.

În conformitate cu Hotărârea Prezidiului nr. 247 din 5 decembrie 2022, a fost aprobată desfășurarea audierilor publice ale rezultatelor științifice obținute în cadrul Programelor de Stat (etapa anului 2022) și a proiectelor bi- și multilaterale. Examinarea rapoartelor științifice a avut loc în cadrul Adunărilor generale ale Secțiilor de științe ale AȘM în perioada 8-20 decembrie 2022, în baza *Fișei de evaluare a rapoartelor științifice* ce conține criteriile de evaluare a rapoartelor științifice privind implementarea proiectelor de cercetare. Graficul desfășurării audierilor publice, a fost stabilit în conformitate cu prioritățile strategice și domeniile de competență ale Secțiilor de Științe ale AȘM. Audierile publice s-au desfășurat în format hibrid și se află în acces deschis cu transmisiune *live stream* de către Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale. La audierile publice ale Rapoartelor științifice anuale au fost invitați reprezentanții ANCD, ai conducerii universităților și institutelor de cercetare, ai ministerelor fondatoare ale organizațiilor din domeniile cercetării și inovării, reprezentanți ai mass-media.

În 2022 au fost organizate audierile publice la 200 de rapoarte științifice [8] – Programe de stat, etapa anului 2022 (166 de proiecte), proiecte bi- și multilaterale finalizate în 2021 (11) și finalizate în 2022 (3), proiecte de inovare și transfer tehnologic (6), proiecte ITT desfășurate în 2021–2022 (7) și derulate în 2022 (7).

Proiectele de inovare și transfer tehnologic au fost examinate în ședințele comisiei mixte a AȘM și ANCD în conformitate cu punctul 13 al *Instrucțiunii privind raportarea finală a implementării proiectelor din domeniile cercetării și inovării*, în ședința Comisiei de audiere a rapoartelor finale privind implementarea proiectelor de transfer tehnologic, instituite prin Hotărârea Prezidiului AȘM în cadrul AȘM, în comun

cu ANCD. Precizăm că din cele șase rapoarte ale proiectelor de inovare și transfer tehnologic audiate în 2022 trei au fost trimise repetat în atenția directorilor de proiecte spre completare, redactare, verificare și au fost examinate repetat în ședința comisiei mixte a AȘM și ANCD.

14 rapoarte ale proiectelor de inovare și transfer tehnologic finalizate în 2022 au fost audiate în 2023, rezultatele acestora fiind incluse în *Raportul asupra stării științei pentru anul 2022*. Menționăm că din numărul proiectelor de ITT examinat, trei au fost transmise spre examinare, iar executorii unui proiect vor realiza pe cont propriu activități în 2023 pentru a atinge scopul și obiectivele stabilite inițial, experții confidențiali constatând executarea insuficientă a proiectului de ITT. De asemenea, în martie 2023, la solicitarea ANCD Secțiile de științe ale AȘM au examinat trei proiecte bi- și multilaterale, finalizate în anul 2022, cu includerea datelor în *Raportul asupra stării științei din anul 2022*.

Rezumând datele cu privire la audierile publice ale rezultatelor științifice în anul 2022 și în anii 2019–2022, vom specifica că Academia de Științe a optat totdeauna pentru avizarea obiectivă, corectă a tuturor tipurilor de proiecte științifice: Programe de stat, tineri cercetători, bi- și multilaterale, de inovare și transfer tehnologic. În total, au fost audiate cca 1.213 de proiecte științifice, care au stat la baza Rapoartelor anuale asupra stării științei, dintre care 328 de proiecte în anul 2019, 475 de proiecte în anul 2020, 210 proiecte în anul 2021, 200 de proiecte în anul 2022.

Un rol esențial în contextul procesului de audieri publice, în opinia noastră, revine experților. Subliniem că Secțiile de științe ale AȘM au format baze de date proprii din care selectează cel puțin câte doi experți pentru fiecare raport științific; experții păstrează confidențialitatea și la nominalizarea expertului se

Ce am întreprins pentru actualizarea și îmbunătățirea procedurii de audiere publică a rapoartelor științifice?	
Instrucțiunea privind audierile publice	- a fost elaborată de comun acord cu ANCD <i>Instrucțiunea cu privire la audierea publică a rezultatelor din cadrul proiectelor de cercetare și inovare</i> , completată și actualizată ca urmare a audierii publice a rapoartelor științifice;
Structura Raportului	- a fost elaborată în parteneriat cu ANCD structura Raportului ca să corespundă indicatorilor de calitate care se regăsesc ulterior în raportul asupra stării științei;
Fișele de evaluare ale experților	- au fost actualizate/revăzute Fișele de evaluare ale proiectelor științifice;
	- a fost promovată și respectată confidențialitatea expertizării proiectelor științifice;
	- pentru audierea rapoartelor de inovare și transfer tehnologic (ITT) este formată anual o comisie de experți și specialiști în domeniu; Implementare: 2022 și 2023;
	- a fost elaborat un model de raportare eficient pentru directorii de proiecte ca să corespundă cu structura Raportului și indicatorii de bază ai Raportului asupra stării științei;
	- toate audierile publice sunt transmise online și se află în acces deschis.
elaborarea Raportului anual asupra stării științei din Republica Moldova	5 rapoarte perfectate pentru anii 2018, 2019, 2020, 2021 și 2022 AȘM a identificat problemele stringente în domeniul cercetării și inovării, a propus recomandări eficiente, care au fost transmise Președinției, Parlamentului și Guvernului Republicii Moldova

ține cont de evitarea conflictului de interese, fapt mai dificil odată cu fuzionarea/absorbția institutelor de cercetare și a universităților ca urmare a Hotărârii Guvernului nr. 485 din 13 iulie 2022. Reiterăm faptul că experții confidențiali nominalizați nu sunt remunerați din bugetul de stat, bugetul AȘM sau alte surse financiare, efectuând expertiza rapoartelor științifice gratis. În acest context menționăm că procesul de organizare a audierilor publice la AȘM este desfășurat cu implicarea minimă a costurilor de la bugetul de stat, cum ar fi achitarea platformei ZOOM în cazul organizării procesului de raportare în format hibrid (un abonament lunar costa cca 15 euro, care acoperă însă nu doar audierile publice, dar și multe alte activități desfășurate la AȘM în format online pe platforma ZOOM).

Elaborarea Raportului asupra stării științei – una dintre atribuțiile de bază ale AȘM. În conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare și ale Statutului AȘM, Academia de Științe elaborează *Raportul asupra stării științei*, care reflectă politicile elaborate și modul de implementare a acestora la nivel național [9]. AȘM este responsabilă de evaluarea calității, valorii teoretice și aplicative a rezultatelor științifice obținute în cadrul proiectelor naționale și internaționale cu finanțare de la bugetul de stat. Raportul asupra stării științei a reflectat realizările atinse în anul 2022 de știința din Republica Moldova și dinamica dezvoltării științei, fiind examinate în total 200 de rapoarte științifice. În raport au fost reliefate problemele principale din domeniu, oferite date și informații necesare pentru eficientizarea colaborării între știință, stat, economie, societate, educație în așa fel încât știința autohtonă să poată răspunde provocărilor actuale și viitoare pentru a deveni competitivă și să se dezvolte în beneficiul societății. *Raportul asupra stării științei* a fost prezentat de acad. Ion Tighineanu, pre-

ședinte al AȘM, în cadrul Sesiunii a XII-a a Adunării Generale din 6 septembrie 2023 [10]. Per ansamblu, în perioada 2019–2023, AȘM a elaborat cinci rapoarte asupra stării științei din Republica Moldova, integrând informații relevante pentru anii 2018–2022 [11].

Adunarea Generală este organul reprezentativ și suprem al AȘM, constituită în cadrul Sesiunii I a Adunării Generale din 24 ianuarie 2019. La finele anului 2022, Adunarea Generală a AȘM includea 113 membri: 38 de academicieni, 19 membri corespondenți și 44 de doctori habilitați și doctori în științe aleși prin concurs.

În anul 2022, membrii Adunării Generale s-au reunit în două sesiuni. La 28 martie 2022, în cadrul Sesiunii a IX-a, au fost examinate și aprobate rapoartele manageriale și științifice de activitate ale Secțiilor de științe ale AȘM pentru anul 2021. La 12 mai 2022, Sesiunea a X-a a avut pe agendă audierea și aprobarea Raportului asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2021; audierea raportului de activitate al Academiei de Științe a Moldovei în anul 2021.

Adunarea membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM la data de 31 decembrie 2022 ea întrunea 38 de membri titulari și 19 membri corespondenți ai celor trei Secții de Științe. În 2022 au fost organizate trei sesiuni ale Adunării Generale a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM: 8 iunie 2022 (alegerea noilor membri de onoare ai AȘM – Rattan Lal, Valeriu Tabără, Sebastian Ionescu, Constantin Novoselov, Aurel Câmpeanu, Răzvan Theodorescu, Theodor Codreanu); 1 iulie 2022 (cu privire la poziția AȘM privind Proiectul de Hotărâre a Guvernului de fuzionare/absorbție a institutelor de cercetare) [12]; 26 octombrie 2022 (cu privire la aprobarea Regulamentului de alegere a membrilor titulari, membrilor corespondenți și membrilor de onoare ai AȘM)

Date statistice generale privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în perioada 2019–2022	
revista științifică cu caracter generalist „AKADEMOS”, categoria „B”. Redactor Viorica Cucereanu. Actualizat colegiul de redacție	total au fost editate 16 numere – câte 4 numere anual în anii 2019–2022 în anul 2022 a fost reacreditată pentru 4 ani categoria „B”
concursul Premiul AȘM pentru realizări științifice valoroase	4 ediții: 2019, 2020, 2021, 2022
concurs pentru desemnarea membrului CSP din partea comunității civile	A fost anunțat în 2021 și repetat anunțat în anul 2022, finalizat în 2023
Statutul Academiei de Științe a Moldovei	aprobat în redacție nouă la Adunarea Generală a AȘM din 24 ianuarie 2019. Modificat la Adunarea Generală a AȘM din 16 februarie 2021
Regulamente de activitate ale AȘM elaborate/actualizate/aprobate:	- Regulamentul de activitate al Prezidiului AȘM (2019); - Regulamentul de activitate a secțiilor de științe și a secțiilor Aparatului Administrativ al Prezidiului AȘM (2019); - Regulamentul de funcționare a paginii web a AȘM (2019); - Regulamentul concursului Premiului AȘM pentru rezultate științifice valoroase, în redacție nouă (2019; 2021); - Regulamentul funcțiilor sensibile la AȘM, ca urmare a recomandărilor Curții de Conturi (2022); - Regulamentul de alegere a membrilor titulari (academicieni), membrilor corespondenți și membrilor de onoare ai AȘM, în redacție nouă (2022)

[13]. Trebuie menționat că membrii AȘM au avut o poziție negativă tranșantă cu referire la fuziunea (absorbția) institutelor de cercetare, opiniile fiind publicate pe pagina web a AȘM [14-18].

Organul executiv al Academiei de Științe a Moldovei – **Prezidiul AȘM** – a fost constituit în anul 2019 în următoarea componență: președinte al AȘM acad. Ion Tighineanu, vicepreședinte m. c. Svetlana Cojocaru, conducător al Secției Științe Exacte și Inginerești; vicepreședinte acad. Boris Gaina, conducător al Secției Științe ale Vieții; vicepreședinte m. c. Victor Moraru, conducător al Secției Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte; secretar științific general dr. hab. Liliana Condricova. Pe parcursul anului 2022 a fost asigurat procesul organizatoric a 49 de ședințe ale Prezidiului AȘM, la care au fost abordate peste 200 de subiecte și aprobate cca 331 de hotărâri.

Structura Aparatului administrativ al Prezidiului include secții, servicii și este aprobată de către Prezidiul AȘM. Rapoartele de activitate ale secțiilor Aparatului administrativ al Prezidiului AȘM și ale Secției Teritoriale Nord (cu sediul la Bălți) în anul 2022 au fost audiate și aprobate în ședința Prezidiului din 30 ianuarie 2023.

Managementul și eficiența utilizării mijloacelor financiare în anul 2021 la AȘM. Secția finanțe, buget și analiză economică a Aparatului administrativ al Prezidiului este responsabilă de planificarea economico-financiară a mijloacelor bănești și asigurarea înregistrării cronologice a operațiunilor economico-financiare, controlul sistematic asupra mersului executării de casă a bugetelor, asupra integrității resurselor bănești și valorilor materiale. Secția efectuează managementul privind utilizarea resurselor materiale și financiare ale AȘM; elaborează și prezintă Ministerului Finanțelor propuneri pentru prognoza pe termen mediu a resurselor financiare pe domeniu, a planurilor

strategice de cheltuieli pe termen mediu; prezintă propuneri pe marginea proiectului bugetului de stat anual pentru AȘM; verifică utilizarea corectă a mijloacelor în corespundere cu creditele deschise și destinația lor conform devizelor de cheltuieli aprobate ș.a.

În conformitate cu Legea bugetului de stat pentru 2019 nr. 303 din 30.11.2018, art. 58 al Legii finanțelor publice și responsabilității bugetar-fiscale nr. 181 din 25.07.2014, Ordinul Ministerului Finanțelor nr. 208 din 24.12.2015 privind *Clasificația bugetară și a repartizării bugetului Academiei de Științe a Moldovei pe funcții, programe, activități și organizații din cadrul AȘM*, Prezidiul AȘM aprobă bugetul anual al AȘM.

Astfel, limitele de resurse și cheltuieli pentru Academia de Științe a Moldovei pe sectorul „Știință și inovare” în anul 2022 au constituit: aprobat – 22 milioane 521,8 mii lei, precizat – 24 milioane 760,8 mii lei; cheltuielile din resurse generale: aprobat – 19 milioane 171,8 mii lei, precizat – 16 milioane 704,1 mii lei; cheltuieli din veniturile colectate din surse interne: aprobat – 3 milioane 350,0 mii lei, precizat – 5 milioane 240,0 mii lei, executat – 6 milioane 982,1 mii lei; venituri și cheltuieli din proiecte finanțate din surse externe: aprobat – 711,9 mii lei, precizat – 792,4 mii lei, executat – 522,5 mii lei. Total cheltuieli executate – 23 milioane 686,2 mii lei. Suma nevalorificată constituie 1 milion 74,5 mii lei.

Activitatea Secției juridică și resurse umane a fost axată pe elaborarea și participarea la elaborarea proiectelor de acte normative ale AȘM, asigurând legăturile de cooperare cu ministerele de profil și alte instituții, avizarea proiectelor de acte normative și legislative, perfectând răspunsurile la scrisori, strategii și alte documente. Au fost avizate acte normative și documente ce țin de activitatea AȘM și a membrilor AȘM. Pe parcursul anului 2022 Secția a elaborat/avi-

Noaptea Cercetătorilor Europeni, grant european	ediția anului 2020, ediția anului 2022. În curs de pregătire ediția anului 2023, la data de 29 septembrie
platforme științifice, inițiate începând cu 2019	6
comisii academice de specialitate, inițiate începând cu 2023	7
Secția Teritorială Nord a AȘM (cu sediul la Bălți)	1
Sala de lectură a AȘM	deschise 2 săli, dotate cu literatură științifică
arhiva internă a AȘM	arhivate documentele de activitate ale AȘM
formarea arhivei foto/video ș.a. documente	În curs de elaborare, completare, actualizare
film documentar „60 de ani de la fondarea AȘM”	1, proiectat la 11 iunie 2021, la aniversarea a 60-a de la fondarea AȘM
album aniversar	1, elaborat și prezentat la aniversarea a 60-a de la fondarea AȘM
„Săptămâna științei”, dedicată aniversării 60-a de la fondarea AȘM și împlinirii a 75 de ani de la formarea primelor institute de cercetare de tip academic	7-12 iunie 2021
elaborarea și lansarea paginii web www.moldova-independenta.md , consacrată 30 de ani de la proclamarea independenței Republicii Moldova	Membrii AȘM, cercetătorii științifici, responsabil: AȘM www.moldova-independenta.md
expoziții (în format fizic sau/și online) ale rezultatelor științifice, de carte științifică, fotografii etc.	anual, de Ziua AȘM, Sărbătoarea Națională Limba Noastră cea Română, Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare, Ziua Internațională a Femeilor în Știință etc.
prelegeri publice, lecturi, academice, manifestări științifice etc., desfășurate online, în condițiile pandemiei, și în format fizic.	a se vedea pagina web a AȘM
vizite ale savanților din străinătate, vizite ale ambasadorilor acreditați la Chișinău	

zat: două Hotărâri ale Adunării Generale a AȘM; trei Hotărâri ale Adunării Generale a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM; 331 de Hotărâri ale Prezidiului AȘM; 314 Dispoziții (inclusiv 251 cu privire la personal). Ca urmare a examinării Raportului asupra stării științei și inovării în Republica Moldova pentru anul 2022, Secția juridică și resurse umane a actualizat proiecte de modificare a actelor normative: Propunerea de modificare și completare suplimentară a proiectului pentru modificarea Codului cu privire la știință și inovare nr. 259 din 15 iulie 2004 (republicat); Proiect de lege pentru completarea art. 106 privind indemnizația viageră doctorilor în științe și doctorilor habilitați; Regulamentul cu privire la alegerea membrilor titulari, membrilor corespondenți și membrilor de onoare ai AȘM (în redacție nouă).

Activitatea administrativ-gospodărească a Academiei de Științe a fost orientată în 2022 spre păstrare, evidență, eficientizare, monitorizare, dotare cu utilaj, inventar și cu alte bunuri și servicii necesare asigurării bunei activități a AȘM. Au fost perfectate contracte de achiziționare a bunurilor și serviciilor, contracte de comodat și locațiune, Acorduri adiționale. Au fost modernizate sistemele de sonorizare și video-difuzare a sălilor de conferințe; achiziționate sistemele de operare și de securitate cibernetică. Secția logistică a întreprins măsuri privind eficientizarea utilizării energiei electrice prin suplینirea sistemelor de iluminare cu senzori; modernizarea sistemelor de sonorizare și video-difuzare a sălilor de conferință; asigurarea cu echipament necesar a personalului de deservire. Pe parcursul anului au fost monitorizate și asistate circa 120 de evenimente științifice, conferințe științifice, simpozioane științifice, lecții publice ce au avut loc la AȘM.

Secția management academic și relații externe asistă conducerea AȘM în activitatea de organizare a audierilor publice, concursurilor și manifestărilor științifice, precum și în activitățile curente. A fost asigurat procesul organizatoric al evenimentelor desfășurate la AȘM, acordată asistența conform competențelor secției la audierile publice, elaborarea Raportului asupra stării științei, managementul documentelor, stabilirea relațiilor de colaborare și perfectare a acordurilor între AȘM și alte instituții academice, precum și gestionarea paginii web a instituției.

Secțiile de științe ale AȘM. Academia de Științe întrunește trei Secții de științe conform domeniilor științifice: 1) Secția Științe ale Vieții – 33 de membri (la data de 31 decembrie 2022); 2) Secția Științe Exacte și Inginerești – 35 de membri; 3) Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte – 30 de membri. Activitatea Secțiilor de științe este organizată în conformitate cu prevederile Codului cu privire la știință

și inovare nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat) și ale Statutului Academiei de Științe aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a AȘM nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările și completările ulterioare). Secțiile de științe reunesc membri titulari, membri corespondenți și câte 15 cercetători științifici din domeniile corespunzătoare ale Secțiilor de științe, aleși prin concurs, pentru o perioadă de patru ani. Organul reprezentativ suprem al Secției este Adunarea generală a Secției de Științe, constituită din membri titulari, membri corespondenți și 15 cercetători. Conducătorii Secțiilor exercită concomitent și funcția de vicepreședinte al Academiei de Științe. Conducerea Secției de științe este asigurată de conducătorul, adjunctul conducătorului și secretarul științific: Secția Științe Exacte și Inginerești (vicepreședinte m. c. Svetlana Cojocaru, adjunctul conducătorului dr. hab. Veaceslav Ursachi, secretar științific dr. Adelina Dodon), Secția Științe ale Vieții (vicepreședinte acad. Boris Gaina, adjunctul conducătorului acad. Eva Gudumac, secretar științific dr. Gabriela Romanciuc (domeniul agricultură, biologie, mediu) și dr. Leonid Chișlaru (domeniul medicină); Secția Științe Sociale, Economice, Umanistice și Arte (vicepreședinte m. c. Victor Moraru, adjunctul conducătorului dr. hab., prof. univ. Aurelian Dănilă, secretar științific dr. Natalia Procop).

În anul 2022, conform atribuțiilor sale, membrii Secțiilor de științe ale AȘM au organizat procesul de audiere publică a rezultatelor cercetării, au perfectat raportul asupra stării științei, au participat la organizarea evenimentelor, conferințelor, prelegerilor, au fost antrenați activ în organizarea și desfășurarea evenimentelor aniversare ale AȘM, au valorificat editorial rezultatele cercetării în numeroase publicații, au participat la emisiuni radio/TV de promovare a științei etc.

Secțiile de științe ale AȘM activează în conformitate cu Planurile anuale de acțiuni, aprobate de Prezidiul AȘM. Rapoartele de activitate ale Secțiilor de științe ale AȘM pentru anul 2022 au fost prezentate și aprobate de Adunarea Generală a AȘM la Sesiunea a XI-a din 22 martie 2023.

Secția Teritorială Nord (cu sediul la Bălți). În conformitate cu modificările operate în Statutul AȘM, aprobate la Sesiunea a VI-a Adunării Generale din 16 februarie 2021, în cadrul Academiei funcționează Secția Teritorială Nord (cu sediul la Bălți) și Secția Teritorială Sud (cu sediul la Cahul). La etapa actuală, este funcțională Secția Teritorială Nord (cu sediul la Bălți) cu două unități în cadrul subdiviziunii structurale. Secția activează conform unui plan aprobat și prezintă anual raportul privind activitatea managerială, organizațională, inovațională etc. Șef al Secției Nord este dr. hab. în filosofie Valeriu Capcelea, specialist principal –

Ion Gavdiuc. În cadrul ședinței Prezidiului din 30 ianuarie 2023 a fost audiat și aprobat raportul de activitate al Secției Teritoriale Nord (cu sediul la Bălți). Cele mai relevante rezultate includ organizarea Conferinței științifice naționale cu participare internațională „Știința în Nordul Republicii Moldova: probleme, realizări și perspective” (ediția a șasea). Au fost publicate materialele conferinței (Chișinău, 2022). În 2022 a fost acordat suport metodologic și metodic unor organizații non-guvernamentale; au fost organizate servicii de instruire în domeniul afacerilor de inovare (seminare, mese rotunde, ateliere de lucru, aplicații, ședințe tematice); elaborate propuneri de proiecte de transfer tehnologic și planuri de afaceri ale potențialilor rezidenți ai parcurilor științifico-tehnologice și incubatoarelor de inovare, alte programe de finanțare.

În vederea stimulării creației științifice și culturale, AȘM a organizat Concursul Premiilor Academiei de Științe a Moldovei pentru realizări științifice valoroase, inițiat prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 143 din 25 iulie 2022, pentru rezultate științifice valoroase obținute în anii 2020–2021 în domeniul științelor sociale, economice, umanistice și arte. Comisia a avut drept reper Regulamentul privind acordarea Premiului AȘM, aprobat în redacție nouă prin Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 298 din 30 iulie 2021, care a exclus Fișa de autoevaluare a candidaților, accentul principal fiind pus pe calitatea rezultatelor științifice obținute, valoarea teoretică și aplicativă a cercetărilor, noutate și originalitate, aspecte analizate în condiții de confidențialitate a expertizei. În conformitate cu Hotărârea Prezidiului AȘM nr. 212 din 2 noiembrie 2022, au fost aprobate rezultatele Concursului pentru decernarea premiilor AȘM pentru rezultate științifice valoroase obținute în anii 2020–2021 în domeniile științelor sociale, economice, umanistice și arte, Premiul pentru tineri cercetători, precum și Premiul pentru promovarea științei în mass-media în anul 2022 [19, pp. 8-9], după cum urmează:

Premiul „Grigore Vieru” în domeniul literatură – Aliona GRATI, dr. hab. în filologie, prof. univ. (Universitatea de Stat din Moldova), pentru ciclul de lucrări „Opera literară ca dialog și relație”;

Premiul „Alexandru Boldur” în domeniul istorie și filosofie a fost împărțit între două echipe de cercetători – Andrei EȘANU, academician, dr. hab. în istorie, prof. cerc., Valentina EȘANU, dr. în istorie (Institutul de Istorie, USM), pentru ciclul de lucrări „Contribuții la valorificarea moștenirii culturale și politice naționale (sec. XIV–XIX)” și Liliana ROTARU, dr. în istorie, conf. univ., Ion Valer XENOFONTOV, dr. în istorie, conf. univ. (Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan, USM), pentru ciclul de lucrări „Valorificarea

patrimoniului documentar și memorialistic în cercetarea problemelor actuale ale științei istorice”;

Premiul „Paul Bran” în domeniul științe sociale și economice – Olga GAGAUZ, dr. hab. în sociologie, conf. cerc. și Tatiana TABAC (Institutul Național de Cercetări Economice) pentru ciclul de lucrări „Populația Republicii Moldova la 30 de ani de independență: provocări principale și politici necesare”;

Premiul „Constantin Stere” în domeniul drept și științe politice – Rodica CIOBANU, dr. hab. în drept, conf. univ. (Universitatea de Stat din Moldova), pentru ciclul de lucrări „Instrumente teoretico-metodologice de identificare a mecanismelor de guvernare axate pe protecția drepturilor omului”;

Premiul „Maria Bieșu” în domeniul studiilor artelor – Mariana ȘLAPAC, m. c., dr. hab. în studiul artelor, conf. cerc. (Institutul Patrimoniului Cultural; Universitatea de Stat din Moldova), pentru ciclul de lucrări „Perspective de comprehensiune a patrimoniului cultural construit din Republica Moldova”;

Premiul „Valeriu Canțer” pentru tineri cercetători (în domeniul științelor sociale, economice, umanistice și arte) – Cristina GHERASIM, dr. în istorie, conf. univ. (Institutul de Istorie, USM), pentru ciclul de lucrări „Istoria nobilimii din Basarabia sub regim de dominație țaristă”;

Premiul pentru promovarea științei în mass-media în anul 2021 – Tatiana ROTARU (Academia de Științe a Moldovei), Diana PIDGHIRNÎI (Instituția Publică Compania „Teleradio-Moldova”), Svetlana SÎRBU (Instituția Publică Compania „Teleradio-Moldova”).

Ceremonia de decernare a Premiilor Academiei de Științe a Moldovei s-a desfășurat în ședința solemnă a Adunării Generale a AȘM din 10 noiembrie, consacrată Zilei Internaționale a Științei pentru Pace și Dezvoltare.

Cu referire la alte tipuri de concursuri, menționăm că în conformitate cu art. 69 alin (4) al Legii cu privire la Procuratură nr. 3 din 25.02.2021 (cu modificările ulterioare) și prevederile Regulamentului privind modul de organizare și desfășurare a concursului de selectare a candidatului la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din rândul societății civile, desemnat de către Academia de Științe a Moldovei (aprobat prin Hotărârea Prezidiului nr. 422 din 21 decembrie 2021), a fost continuat concursul privind selectarea candidatului la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din rândul societății civile, desemnat de către AȘM, prelungit pentru anul 2022 și finalizat abia în 2023, cu aprobarea în componența CSP a persoanei delegate de către AȘM, dr. hab. în drept Rodica Ciobanu. Menționăm că în temeiul art.71 lit. h) al Codului cu privire la știință

și inovare nr. 259 din 15.07.2004 (republicat), Legii nr. 3 din 25.02.2016 cu privire la Procuratură, Legii nr. 26 din 10.03.2022 privind unele măsuri aferente selectării candidaților la funcția de membru în organele de autoadministrare ale judecătorilor și procurorilor, Prezidiul Academiei de Științe a Moldovei a aprobat prin Hotărârea nr. 32 din 12 aprilie 2022 modificările și completările la Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a concursului de selectare a candidatului la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din rândul societății civile, desemnat de către Academia de Științe a Moldovei [20].

La 15 decembrie 2022, în temeiul prevederilor articolelor 24, 65, 72 ale Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova nr. 259-XV din 15 iulie 2004 (republicat), al Statutului Academiei de Științe, aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a Academiei de Științe nr. I/2 din 24 ianuarie 2019 (cu modificările ulterioare), punctelor 8-12 ale Regulamentului privind alegerea membrilor titulari (academicieni), membrilor corespondenți și membrilor de onoare ai Academiei de Științe a Moldovei aprobat prin Hotărârea Adunării Generale a membrilor Academiei de Științe a Moldovei nr. IV/1 din 26 octombrie 2022, Prezidiul AȘM în baza Hotărârii nr. 249 din 12 decembrie 2022 a demarat concursul de alegere a membrilor corespondenți ai AȘM la locurile vacante. Concursul a finalizat la 10 martie 2023 prin alegerea a 19 membri corespondenți ai AȘM [21]. În așa fel, la 10 martie 2023 Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți întrunea 38 de academicieni și 38 de membri titulari, în total 76 de persoane.

Integrarea Academiei de Științe a Moldovei în spațiul internațional de cercetare. Academia de Științe a Moldovei promovează calitatea și inovarea în cercetarea științifică prin implicarea activă în sprijinirea implementării politicilor Uniunii Europene, inclusiv a Programului cadru pentru competitivitate și inovare al UE – Orizont Europa; stabilirea de acorduri de colaborare și parteneriate cu organisme internaționale, în vederea finanțării de proiecte de cercetare, care să permită creșterea vizibilității și competitivității științei pe plan internațional [22].

În 2022, Ambasadorul României în Republica Moldova, E.S. Daniel Ioniță, a efectuat o vizită la Academia de Științe a Moldovei (23 martie); iar la 5 mai AȘM a fost vizitată de E.S. Yan Wenbin, Ambasador Extraordinar și Plenipotențiar al Republicii Populare Chineze în Republica Moldova.

La 17 octombrie 2022 a fost semnat Acordul de cooperare științifică cu Academia de Științe a Letoniei [23]. În curs de reexaminare se află alte acorduri

de colaborare între AȘM și Academia de Științe din Polonia, Academia de Științe din Ungaria, Academia Națională de Științe a Ucrainei.

Academia de Științe a Moldovei, în calitate de instituție-gazdă a Serviciilor de Rețea EURAXESS din Republica Moldova, începând cu anul 2011 își continuă activitatea prin menținerea portalului național EURAXESS. Au fost organizate ședințe cu Punctele Locale de Contact privind metodologia acordării serviciilor de consultanță pentru implementarea în practică a prevederilor Cartei Europene a Cercetătorilor. Actualmente, Academia de Științe a Moldovei are un proiect pentru implementarea principiilor Programului EURAXESS, susținut financiar de Comisia Europeană din cadrul Programului de Cercetare și Inovare al Uniunii Europene Orizont Europa.

În contextul evenimentelor dedicate Zilei Europei, precum și în contextul Apelului Academiei Române de a crea o Platformă continentală de comunicare științifică în vederea menținerii păcii [24], Academia de Științe a Moldovei a organizat, la 24 mai 2022, Conferința științifică internațională „Platforma Europeană pentru Pace” [25, pp. 7-8].

AȘM este membru al diferitor organizații europene și internaționale: al Federației Europene a Academiei de Științe și Umanități (ALLEA); al Consiliului Internațional pentru Știință (ISC). Vom preciza că în condițiile războiului declanșat de Rusia în Ucraina, AȘM și-a sistat participarea în concursul Președinților celor trei academii de științe (Ucraina, Republica Moldova și Belarus), precum și activitatea în Asociația Internațională a Academiei de Științe (MAAN).

La nivel european și internațional se întreprind măsuri consolidate de promovare și susținere, precum și de implementare a practicilor Open Science, care încurajează transparența și deschiderea rezultatelor științifice finanțate din fonduri publice, apelul către Știința Deschisă fiind susținut și promovat de către AȘM.

Activitatea cercetătorilor de la instituțiile din Republica Moldova la Institutul Unificat de Cercetări Nucleare (IUCN) din Dubna în anul 2022 a fost periclitată de războiul Rusiei declanșat în Ucraina la 24 februarie 2022. AȘM s-a adresat Ministerului Educației și Cercetării și a inițiat procesul de perfectare a documentelor pentru sistarea activității Republicii Moldova la Institutul Unificat de Cercetări Nucleare.

Vizibilitatea AȘM la nivel național. În 2022, AȘM a continuat seria de prelegeri publice în diverse domenii ale științei axate pe subiecte stringente, în cadrul cărora participanții au avut oportunitatea de a obține răspunsuri ample la un șir de întrebări, oferindu-li-se un suport semnificativ privind analiza situa-

ției actuale, identificarea unor problemelor și soluții constructive. În cadrul AȘM erau funcționale cinci platforme științifice: „Securitatea ecologică în contextul modificărilor accelerate de mediu” (coordonator m. c. Elena Zubcov); „Securitatea Alimentară și Siguranța Alimentelor” (coordonator dr. hab., prof. univ. Rodica Sturza); „Securitatea economică, migrația și transformările demografice” (coordonatori acad. Griгоре Belostecinic și m. c. Alexandru Stratan); „Accidente vascular cerebrale” (coordonator acad. Stanislav Groppa); „Coronavirusul de tip nou SARS-CoV-2 și interferența cu alte maladii” (coordonator acad. Eva Gudumac) [26]. Lecțiile publice susținute în cadrul platformelor științifice de la AȘM au fost transmise online și sunt disponibile online pe site-urile <https://idsi.md/tv> și <https://www.privesc.eu/>.

În ianuarie 2022 a fost lansată platforma „Științele fundamentale pentru dezvoltarea durabilă a societății” (coordonator prof. Vladimir Fomin, membru de onoare al AȘM) cu scopul de a scoate în evidență importanța științei fundamentale în contextul provocărilor secolului XXI, inclusiv în contextul proclamării de către ONU a anului 2022 drept An Internațional al Științelor Fundamentale.

În 2022, în contextul Anului Internațional al Științelor Fundamentale pentru Dezvoltare Durabilă, mai multe personalități din țară și de peste hotare și-au expus opinia privind importanța cercetărilor fundamentale pentru depășirea provocărilor secolului XXI. Printre acestea s-au numărat acad. Isaac Bersuker, acad. Leonid Culiuc, m. c. Constantin Gaidric, m. c. Alexandru Stratan, prof. membru de onoare al AȘM Konstantin Novoselov, prof., membru de onoare al AȘM Randy Schekman, prof., membru de onoare al AȘM Vladimir Fomin. Opiniile respective au fost publicate pe pagina web a AȘM.

În 2022 la AȘM au fost susținute un șir de prelegeri publice, după cum urmează: acad. Bogdan C. Simionescu, membru de onoare al AȘM, *Academia Română și Academia de Științe a Moldovei – provocări și posibile soluții* (18 ianuarie); acad. Anatoly Zagorodny, președintele Academiei Naționale de Științe din Ucraina, *Evoluții recente în cercetarea fundamentală și aplicată la Academia Națională de Științe din Ucraina/Recent Developments in Basic and Applied Research at the National Academy of Sciences of Ukraine* (25 ianuarie); prof. Vladimir Fomin, membru de onoare al Academiei de Științe a Moldovei, *Organizarea și finanțarea cercetării științifice în Germania și Rolul și importanța științei fundamentale în secolul XXI* (11 februarie); dr. hab., prof. univ. Victor Juc, *Impactul conflictului armat din Europa de Est asupra securității internaționale* (9 martie); m. c. al AȘM Alexandru Stratan și dr. hab. Olga Gagauz, *Pro-*

vocări economice și demografice în dezvoltarea Republicii Moldova (6 mai); prof., membru de onoare al AȘM, Hiroshi Amano, *Foaia de parcurs pentru realizarea, cu ajutorul materialelor semiconductoare noi, a unei societăți cu neutralitate la carbon/Roadmap to Realize Carbon Neutral Society with New Semiconductor Materials* (3-6 iulie); membru de onoare al AȘM, acad. Răzvan Theodorescu, *Două specificități istorice românești: latinitatea și statalitatea* (31 august) [27, pp. 7-9]; membru de onoare al AȘM, acad. Valeriu Tabără, *Perspectivile agriculturii în condițiile schimbării climatice globale* (30 septembrie); acad. Andris Sternbergs, vicepreședinte al Academiei de Științe a Letoniei, *Provocări în știința materialelor în Letonia și cooperarea internațională: materiale nanostructurate multifuncționale de la cercetare teoretică la aplicații inovatoare/Challenges in materials science in Latvia and international cooperation: multifunctional nanostructured materials from theoretical research to innovative applications* (10 noiembrie); m. c. Alexandru Stratan, rector al ASEM *Evoluții recente și perspective de dezvoltare economică a Republicii Moldova* (16 decembrie).

De asemenea, în anul 2022, la AȘM au avut loc conferințe științifice pe domeniul de competență, Academia fiind și partener la organizarea unor evenimente naționale/internaționale: cea de-a V-a ediție a Conferinței științifice internaționale „Patrimoniul de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine”, desfășurată în contextul Zilei Internaționale a femeilor cu activități în domeniul științei (22 februarie); Masa rotundă „Prezentul și perspectivele patrimoniului cultural” (22 martie); Conferința științifică națională cu participare internațională „Chirurgia personalizată la adulți și copii – chirurgia viitorului (anomaliile congenitale, afecțiunile pretumorale, tumorile benigne și maligne la copii)” (24-25 martie); Workshopul „Starea actuală a pisciculturii în bazinul râului Prut și perspectivele ei de ameliorare” (8 aprilie); Conferința științifică internațională „Platforma Europeană pentru Pace” (24 mai) [28]; Masa rotundă „Arheologia Republicii Moldova prin prisma relațiilor moldo-germane” (6 septembrie); Simpozionul național cu participare internațională „Infecția COVID-19 la copii – riscuri, complicații și consecințe evolutive” (22 septembrie, <https://youtu.be/ZCo1EXmkSuE>); Conferința internațională „Științele Fundamentale pentru Dezvoltare Durabilă și Pace” (28 septembrie) [29, pp. 10-12]; ediția a VI-a a Conferinței științifice internaționale „Patrimoniul cultural de ieri – implicații în dezvoltarea societății durabile de mâine” (27-28 septembrie); Simpozionul științific internațional „Studiul artelor în context European”, ediția a doua (20 octombrie, <https://youtu.be/l6qxj5JvHIA>); Conferința

„ConsILR - Resurse și instrumente lingvistice pentru procesarea limbajului natural”, ajunsă la cea de a 17-a ediție (11-12 noiembrie) [30]; Conferința științifică internațională „George Emil Palade – Părintele biologiei celulare moderne” organizată de Academia de Științe a Moldovei și Academia Română (22 noiembrie, <https://www.youtube.com/watch?v=Cou4GZJ-G65o>); Conferința științifică cu participare internațională consacrată aniversării a 65-a de la instituirea în Republica Moldova a Chirurgiei pediatrice (1957) și împlinirea a 20 de ani (2002) de la fondarea Centrului Național Științifico-Practic de Chirurgie Pediatrică „Academician Natalia Gheorghiu” (29 noiembrie) ș.a.

La 30 septembrie 2022, consorțiul format din Universitatea Tehnică a Moldovei (coordonator al proiectului), Academia de Științe a Moldovei, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți și Asociația Obștească „InfoGroup” au organizat Noaptea Cercetătorilor Europeni, ediția a IX-a, manifestare desfășurată în cadrul proiectului „GreenSCI – Știința verde pentru o societate sănătoasă”, program al Uniunii Europene pentru cercetare și inovare Orizont Europa [31].

Reprezentanții comunității academice, în virtutea menirii sale de promotori ai valorilor patrimoniale, au consemnat printr-un șir de acțiuni Ziua Academiei de Științe a Moldovei [32], Ziua Limbii Române și Congresul Mondial al Eminescologilor [33], Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare [34], Ziua Internațională a Femeilor în Cercetare organizată în cadrul unei conferințe internaționale [35], Zilele Europene ale Patrimoniului Cultural [36] ș.a.

Expozițiile desfășurate la Academia de Științe a Moldovei sau în parteneriat cu AȘM au devenit reprezentative pentru activitatea cercetătorilor, cadrelor didactice universitare, muzeografilor. Acestea pot fi clasificate în funcție de conținut și participanți în expoziții științifice și de inovare, tematice și aniversare (consacrate unor anumite evenimente sau personalități), expoziții de carte științifică, de fotografie și de artă plastică. Pandemia a influențat agendele de activitate și mai multe expoziții au fost organizate în format online. Aceasta n-a redus însă din semnificația lor. Rolul expozițiilor este incontestabil, astfel că Academia de Științe a Moldovei a organizat mai multe evenimente de anvergură, punând accent pe realizările științifice, inovaționale, artistice ale comunității. În funcție de mesaj și participanți, ele se delimitează în expoziții științifice și de inovare, tematice și aniversare (consacrate unor anumite evenimente sau personalități), expoziții de carte științifică și de rezultate ale cercetărilor, de fotografii, de artă plastică [37, pp. 10-18]. Vom menționa în mod special Expoziția națională „Medicii pentru pace”, din 22 noiembrie 2022, organizată în contextul

Conferinței științifice internaționale „George Emil Palade – Părintele biologiei celulare moderne” de pe agenda comună a Academiei de Științe a Moldovei și Academiei Române [38]. De Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare (10 noiembrie), AȘM a organizat Expoziția națională „Știința pentru pace și dezvoltare: creativitate, experiență, perspective”, cercetătorii prezentând rezultatele pe domeniile lor de competență obținute în anii 2020–2022, în cadrul mai multor proiecte de cercetare [39]. Amintim și prima ediție a Expoziției internaționale EXCELENT IDEA – 2022 din 21 septembrie, organizată la Academia de Studii Economice de parteneriatul ASEM, USMF și AȘM.

Vocea membrilor AȘM este bine auzită grație zecilor de participări la emisiuni radio și TV de popularizare a științei, articolelor publicate în ziare și reviste. Manifestările anului 2022 au fost pe larg mediatizate pe site-ul oficial al AȘM (www.asm.md), în cadrul emisiunii „Spațiul Public” de la Radio Moldova, al programului informativ „Mesager” de la postul public de televiziune „Moldova 1”, în presa tipărită (săptămânalul „Literatura și Arta”, ziarul „Făclia”), pe rețele sociale etc. Prelegerile publice și conferințele științifice au fost transmise online de către Institutul de Dezvoltare a Societății Informaționale (www.idsi.md), Privesc.eu și RLIVE TV.

La 21 martie 2022, la Academia de Științe a Moldovei a avut loc ședința de constituire a Academiei Tinerilor din Moldova. Tinerii cercetători au venit cu inițiativa de a crea și în Republica Moldova o platformă academică, care ar contribui la promovarea excelenței științifice în activitatea tinerilor și nu doar. Fondarea Academiei Tinerilor a fost propusă de dr. Tudor Braniște, șef al Secției Management academic și relații externe a AȘM, la ședința Prezidiului AȘM din 17 decembrie 2021.

Editarea Revistei de știință, inovare, cultură și artă „AKADEMOS”. În 2022 au fost editate patru numere ale revistei științifice. Colegiul de redacție al Revistei „AKADEMOS” a fost completat cu personalități notorii din domeniul științei. Pornind de la concepția inițială a revistei, istoricul afirmării ei și evoluția ei sigură, Consiliul de conducere al ANACEC a aprobat decizia, în baza căreia revista „AKADEMOS”, una recenzată, se pretează a fi revistă generalistă de interes național (https://www.anacec.md/files/D1_CC_27.05.2022.PDF). Revista este distribuită gratuit în mediul academic și universitar, în rețeaua de biblioteci publice raionale. Biblioteca Științifică (Institut) „Andrei Lupan” distribuie revista „AKADEMOS” în 60 de biblioteci științifice din țară și de peste hotare. Revista își păstrează rubricile sale tradiționale, în conformitate cu cele 23 de profiluri științifice la care a fost acreditată, și este o tribună deschisă pentru cercetătorii din Republica Moldova publicând, pe lângă articole

științifice, și cronici din activitatea AȘM, prezentări de carte, articole aniversare și comemorative [40].

Contribuția membrilor Academiei de Științe la pregătirea cadrelor științifice este vizibilă în activitatea de doctorat/postdoctorat, coordonarea tezelor; susținerea prelegerilor, expertiza/evaluarea tezelor, activitatea în seminare științifice de profil, comisii de îndrumare. Mai mulți membri ai AȘM se regăsesc în Registrul experților ANACEC în domeniile cercetării și inovării, în Registrul experților ANCD. Per ansamblu, activitatea în acest context a membrilor AȘM contribuie la crearea unor noi școli științifice, fortificarea centrelor și școlilor de cercetare, dezvoltarea unor domenii prioritare de cercetare și inovare pentru Republica Moldova.

Deschisă la 30 august 2019, **Sala de lectură a Academiei de Științe a Moldovei** a beneficiat în 2022 de donații ale colaboratorilor și cercetătorilor științifici din România și Ucraina, completând astfel fondul de carte.

Aprecieră rezultatelor activității membrilor AȘM. Rezultatele științifice obținute de membrii AȘM de la cele trei Secții de științe au fost prezentate la expoziții naționale și internaționale, fiind înalt apreciate cu medalii de aur, argint și bronz, premii, trofee și diplome speciale. În anul 2022 am avut mai mulți aniversari: acad. Serafim Andrieș – 80 de ani; acad. Boris Gaina – 75 de ani; acad. Mihai Popovici – 80 de ani; acad. Valeriu Rudic – 75 de ani; acad. Gheorghe Șiscanu – 90 de ani; acad. Gheorghe Duca – 70 de ani; acad. Mihai Cimpoi – 80 de ani; acad. Eugen Doga – 85 de ani; acad. Gheorghe Rusnac – 80 de ani; m. c. Sergiu Certan – 70 de ani; m. c. Svetlana Cojocar – 70 de ani; m. c. Alexandru Dicusar – 80 de ani; m. c. Ion Geru – 85 de ani; m. c. Dumitru Țiuleanu – 75 de ani. Rezultatele științifice obținute de membrii AȘM au fost prezentate la expoziții naționale și internaționale, fiind înalt apreciate cu medalii de aur, argint și bronz, premii, trofee și diplome speciale.

La 22 decembrie, Academia de Științe a Moldovei a organizat o ședință solemnă în cadrul căreia au fost făcute totalurile Anului științific 2022 [41].

Concluzii. La 6 septembrie 2023 Adunarea Generală a Academiei de Științe a Moldovei a luat act de *Raportul privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2022*, prezentat de dr. hab. Lilianna Condraticova, secretar științific general interimar al AȘM, subliniind că indicatorii de bază ai activității manageriale, financiare și științifico-inovaționale a AȘM pentru anul 2022 au fost îndepliniți [42].

Adunarea Generală a AȘM, Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți ai AȘM, Prezidiul AȘM, Secțiile de științe și Secțiile Aparatului Administrativ al Prezidiului AȘM își vor exercita, în anul 2023, atribuțiile statutare în conformitate

cu prevederile Codului cu privire la știință și inovare, ale Statutului AȘM, alte acte normative interne de activitate ale AȘM.

Planul de activitate pentru anul 2023 a fost elaborat de conducerea Secțiilor de științe ale AȘM și a Secțiilor Aparatului administrativ, și integrează rezumativ următoarele aspecte:

a) în calitate de consultant strategic al Guvernului, AȘM va acorda la solicitare suportul necesar Guvernului, ministerelor, societății civile, mediului didactic din Republica Moldova în domeniile de competență profesională ale membrilor AȘM: examinarea Planului Național de Cercetare și Inovare pentru anii 2024–2027 și a Metodologiei de finanțare instituțională; promovarea modificărilor la Codul cu privire la știință și inovare (republicat) în vederea armonizării legislației din Republica Moldova și racordarea la standardele europene; modificarea Nomenclatorului profilurilor științifice, aprobat în 2013; examinarea și avizarea proiectelor hotărârilor de Guvern; avize consultative; expertiză științifică, recomandări pentru autoritățile publice cu privire la activitățile strategice, inițiative și documente;

b) organizarea procedurii de audiere publică a proiectelor științifice, finanțate de la bugetul de stat, și pregătirea Formularului de raportare pentru audierile finale privind implementarea rezultatelor științifice ale Programelor de Stat pentru anii 2020–2023; implicarea mai activă a membrilor titulari, a noilor membri corespondenți, precum și a cercetătorilor științifici aleși în diferite aspecte ale activității Secțiilor de științe ale AȘM;

c) elaborarea Raportului asupra stării științei în Republica Moldova pentru anul 2022: proiectul raportului a fost publicat spre discuție la 15 mai 2023 și transmis către membrii AȘM și Guvern. Raportul final a fost audiat și aprobat la Adunarea generală a AȘM din 6 septembrie 2023 și transmis către Guvern, Ministerul Educației și Cercetării;

d) organizarea alegerilor corecte și obiective a membrilor corespondenți la locurile vacante; concursul a demarat pe 12 decembrie 2022 și s-a încheiat pe 10 martie 2023, odată cu alegerea, la Adunarea Generală a membrilor titulari și membrilor corespondenți, a 19 membri corespondenți noi;

e) participarea în activitatea Comisiei de concurs de alegere a cercetătorilor științifici în calitate de membri ai Secțiilor de științe ale AȘM: prin hotărârile Comisiei de concurs din 4 și 18 august 2023 au fost aleși 45 de membri ai Secțiilor de științe, câte 15 pentru fiecare secție. Totodată, se impune modificarea Regulamentului de alegere a cercetătorilor științifici în calitate de membri ai Secțiilor de Științe ale AȘM;

f) organizarea alegerilor corecte și obiective a Președintelui AȘM, concursul a fost anunțat prin Hotă-

rârea Prezidiului AȘM cu nr. 196 din 22 septembrie 2023;

g) organizarea concursului Premiilor AȘM, ediția anului 2023, pentru realizări științifice valoroase obținute în anii 2021–2022 în domeniul științelor vieții, științelor exacte și ingineresti, Premiul pentru tineri cercetători, Premiul pentru promovarea științei în mass-media în 2022 – concursul a fost anunțat la 14 august 2023;

h) organizarea și buna desfășurare a festivităților tradiționale ale AȘM: Ziua Academiei de Științe, Sărbătoarea Națională *Limba Noastră cea Română*, Ziua Internațională a Științei pentru Pace și Dezvoltare ș.a.;

i) organizarea prelegerilor publice, a manifestărilor științifice de interes general, a evenimentului Noaptea Cercetătorilor Europeni, a Școlii de Vară pentru elevi și a altor evenimente în conformitate cu planul de activitate; promovarea rezultatelor științifice în societate prin diferite acțiuni și evenimente; implicarea și susținerea tinerilor care aleg să facă o carieră în cercetare; aprecierea activității seniorilor, cadrelor didactice și a cercetătorilor profesioniști;

j) inițierea planului de acțiuni comun cu Academia Română pentru realizarea unor activități, manifestări, conferințe (Ziua Limbii Române, Congresul Mondial al Eminescologilor ș.a.) – se desfășoară în conformitate cu planul de acțiuni aprobat în ședința comună a Prezidiului Academiei de Științe a Moldovei și Biroului Prezidiului Academiei Române;

k) demararea procedurii privind includerea clădirii Academiei de Științe a Moldovei în Registrul monumentelor de importanță națională, ca monument de valoare istorică, arhitecturală și artistică – propunerea a fost aprobată unanim la Adunarea Generală a AȘM din 22 martie 2023, dosarul perfectat de dr. hab. Liliana Condricova a fost transmis la Ministerul Culturii și avizat pozitiv în ședința Consiliului Național al Monumentelor Istorice din 25 august 2023 [43, pp. 146-154];

l) semnarea noilor acorduri/parteneriate între AȘM și alte academii de științe, asociații, revizuirea/actualizarea acordurilor de colaborare între AȘM și alte academii de științe, colaborarea cu membrii diasporei științifice. În scopul internaționalizării activităților de cercetare, ca prioritate majoră a întregii societăți, Academia de Științe va promova relațiile de colaborare științifică internațională, folosind noile oportunități oferite de Programul Orizont Europa pentru anii 2021–2027.

În 2023, AȘM prin membrii titulari, membrii corespondenți și membrii desemnați ai Secțiilor de științe, va exercita atribuțiile ce reies din Codul cu privire la știință și inovare, Statutul Academiei de Științe a Moldovei, precum și alte acte legislative naționale și tratate internaționale/europene din care face parte.

BIBLIOGRAFIE

1. [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-09/raport%20ASM_6%20septembrie_nou.pdf (consultat: 20.09.2023).
2. Raport de activitate al AȘM în anul 2022, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-09/raport%20ASM_6%20septembrie_nou.pdf (consultat: 20.09.2023).
3. Tighineanu I. Susținerea științei fundamentale – o necesitate imperativă pentru umanitate. În: AKADEMOS, 2022, nr. 1, pp. 7-9.
4. Mesajul Prezidiului AȘM cu prilejul Anului Nou 2023: integrarea europeană, un autentic proiect de Țară pentru Republica Moldova. În: AKADEMOS, 2022, nr. 4, p. 7.
5. Declarație de susținere a Ucrainei în conflictul armat declanșat de către Federația Rusă, adoptată la sesiunea a IX-a a Adunării Generale a Academiei de Științe a Moldovei din 28 martie 2022, [online] <https://asm.md/declaratie-de-sustinere-ucrainei-conflictul-armat-declansat-de-catre-federatia-rusa-adoptata-la> (consultat: 20.06.2022).
6. [online] https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=132127&lang=ro (consultat: 20.09.2023)
7. Condricova Liliana. Audiarea publică a rezultatelor implementării proiectelor din domeniile cercetării și inovării – o atribuție fundamentală a Academiei de Științe a Moldovei. În: AKADEMOS, 2021, nr. 4, pp. 9-24.
8. [online] <https://asm.md/audieri-publice-2022> (consultat: 20.05.2023).
9. [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-10/ASM_Raport%20starea%20stiintei_RM_2022_final_aprobat%206%20septembrie%202023.pdf (consultat: 20.05.2023).
10. Cu privire la audiarea și aprobarea Raportului asupra stării științei din Republica Moldova în anul 2022, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-09/AG_Hotararea_Raport_starea_stiintei%202022_06%2009%202023%20redactat.pdf (consultat: 20.09.2023).
11. Rapoarte de activitate, [online] <https://asm.md/rapoarte-de-activitate> (consultat: 10.05.2023).
12. Cu privire la atitudinea membrilor titulari și membrilor corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei vizavi de inițiativa Ministerului Educației și Cercetării referitor la reforma învățământului superior și a cercetării, [online] https://asm.md/sites/default/files/2022-07/Hotararea%20AG%20a%20membrilor%20titulari%20si%20corespondenti%20ai%20ASM_1%20iulie%202022_sesiune%20a%20III.pdf (consultat: 30.07.2022).
13. Cu privire la aprobarea Regulamentului de alegere a membrilor titulari, membrilor corespondenți și membrilor de onoare ai Academiei de Științe a Moldovei (în redacție nouă), [online] https://asm.md/sites/default/files/2022-11/Hotararea%20AG%20a%20membrilor%20titulari%20si%20corespondenti%20ai%20ASM_26%20octombrie%202022_aprobat.pdf (consultat: 29.11.2022).
14. <https://asm.md/resetarea-domeniului-de-cercetare-din-republica-moldova-discutata-la-emisiunea-spatiul-public-din-1> (consultat: 29.11.2022).
15. Opiniile unor membri ai ASM referitor la reforma educației și cercetării, [online] <https://asm.md/opinii->

le-unor-membri-ai-asm-referitor-la-reforma-educatiei-si-cercetarii (consultat: 17.08.2023).

16. Președintele Academiei de Științe despre reforma învățământului: nu este democratic!, [online] <https://asm.md/presedintele-academiei-de-stiinte-despre-reforma-invatamantului-nu-este-democratic> (consultat: 20.08.2023).

17. Pierderea statutului de persoană juridică a institutelor de cercetare – una dintre consecințele grave ale reformei inițiate de MEC, [online] <https://asm.md/pierderea-statutului-de-persoana-juridica-institute-lor-de-cercetare-una-dintre-consecintele-grave> (consultat: 20.08.2023).

18. Reforma inițiată de Ministerul Educației și Cercetării: opinii expuse în cadrul emisiunilor radio/TV, declarații, [online] <https://asm.md/reforma-initiata-de-ministerul-educatiei-si-cercetarii-opinii-expuse-cadrul-emisiunilor-radiotv> (consultat: 20.08.2023).

19. Condraticova Liliana, Procop Natalia. Academia de Științe a Moldovei și-a desemnat laureații Premiului, ediția anului 2022. În: AKADEMOS, nr. 4, 2022, pp. 8-9.

20. Cu privire la aprobarea modificărilor și completărilor la Regulamentul privind modul de organizare și desfășurare a concursului de selectare a candidatului la funcția de membru al Consiliului Superior al Procurorilor din rândul societății civile, [online] https://asm.md/sites/default/files/2022-05/Hot%2032%20din%2012%20aprilie%202022_modificare%20regulament.pdf (consultat: 15.08.2023).

21. Cu privire la alegerea membrilor corespondenți ai Academiei de Științe a Moldovei, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-05/Hotararea%20AG%20final%2010.03_proiect_membri%20corespondenti%20redactat_final.pdf (consultat: 10.04.2023).

22. Colaborare internațională, [online] <https://asm.md/colaborare-internationala> (consultat: 19.09.2023).

23. Semnarea Acordului moldo-leton de cooperare științifică, [online] <https://letonia.mfa.gov.md/ro/content/semnarea-acordului-moldo-leton-de-cooperare-%C8%99tin%C8%9Bific%C4%83> (consultat: 19.09.2023).

24. [online] 0302-Apel-AR-AcademiileEuropene.pdf (consultat: 22.04.2022).

25. Tighineanu I. Un imperativ al timpului: Platforma Europeană pentru Pace. În: AKADEMOS, 2022, nr. 2, 7-8.

26. Platforme științifice, [online] <https://asm.md/platforme-stiintifice> (consultat: 27.09.2023).

27. Theodorescu R. Două specificități istorice românești: latinitatea și statalitatea. În: AKADEMOS, 2022, nr. 3, 7-9.

28. Conferința Științifică Internațională „Platforma Europeană pentru Pace” reflectată în mass-media, [online] <https://asm.md/conferinta-stiintifica-internationala-platforma-europeana-pentru-pace-reflectata-mass-media> (consultat: 17.09.2023).

29. Tighineanu I. Științele fundamentale în contextul provocărilor secolului al XXI-lea. În: AKADEMOS, 2022, nr. 3, 10-12.

30. Cojocar Svetlana. Procesarea limbajului natural, subiect de interes comun pentru lingviști și informaticieni, [online] <https://asm.md/procesarea-limbajului-natural-subiect-de-interes-comun-pentru-lingvisti-si-informaticieni>

(consultat: 17.09.2023).

31. Condraticova Liliana. Noaptea Cercetătorilor Europeni – când știința devine pe înțelesul tuturor, [online] <https://asm.md/noaptea-cercetatorilor-europeni-cand-stiinta-devine-pe-intelesul-tuturor> (consultat: 17.09.2023).

32. Condraticova Liliana. Încă un an prolific în activitatea Academiei de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/inca-un-prolific-activitatea-academiei-de-stiinte-moldovei> (consultat: 29.08.2022).

33. Tofan Eugenia. Personalități marcante ale vieții culturale și științifice de pe ambele maluri ale Prutului au marcat Ziua Limbii Române, la Academia de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/personalitati-marcante-ale-vietii-culturale-si-stiintifice-de-pe-ambe-maluri-ale-prutului-au> (consultat 20.08.2023).

34. Rotaru Tatiana. Ecourile Zilei Internaționale a Științei pentru pace și dezvoltare, [online] <https://asm.md/ecourile-zilei-internationale-stiintei-pentru-pace-si-dezvoltare> (consultat: 20.08.2023).

35. Condraticova Liliana. Patrimoniul țării în dezbaterile comunității academice – o nouă pagină în știința autohtonă, [online] <https://asm.md/patrimoniul-tarii-dezbaterile-comunitatii-academice-o-noua-pagina-stiinta-autohtona> (consultat: 17.08.2023).

36. Condraticova Liliana. Responsabilitatea față de patrimoniul cultural readusă în atenția comunității științifice, [online] <https://asm.md/responsabilitatea-fata-de-patrimoniul-cultural-readusa-atentia-comunitatii-stiintifice> (consultat: 17.08.2023).

37. Condraticova Liliana. Managementul expozițional ca parte a managementului academic: sinteza unei experiențe. În: AKADEMOS, 2022, nr. 4, 10-18.

38. Condraticova Liliana. Realizările științifico-practice ale medicilor exprimă aspirația pentru pace și dezvoltare, [online] <https://asm.md/realizarile-stiintifico-practice-ale-medicilor-exprima-aspiratia-pentru-pace-si-dezvoltare> (consultat: 17.08.2023).

39. Condraticova Liliana. La AȘM a avut loc expoziția națională „Știința pentru pace și dezvoltare: creativitate, experiență, perspective”, [online] <https://asm.md/la-asm-avut-loc-expozitia-nationala-stiinta-pentru-pace-si-dezvoltare-creativitate-experienta> (consultat: 17.08.2023).

40. AKADEMOS, [online] <http://akademios.asm.md/> (consultat: 17.08.2023).

41. Tofan Eugenia. Totalizarea anului științific 2022, la Academia de Științe a Moldovei, [online] <https://asm.md/totalizarea-anului-stiintific-2022-la-academia-de-stiinte-moldovei-1> (consultat: 17.08.2023).

42. Cu privire la audierea Raportului privind activitatea Academiei de Științe a Moldovei în anul 2022, [online] https://asm.md/sites/default/files/2023-11/AG_Hotararea_raport_ASM_2022_proiect_6%20septembrie%202023.pdf (consultat 20.09.2023).

43. Condraticova Liliana, Ostapov Alina. Sediul central al Academiei de Științe a Moldovei – clădire de patrimoniu de valoare națională. În: AKADEMOS, 2023, nr. 2, 146-154.